

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма**  
**навчальної дисципліни**  
**“ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**  
**БЕЗПЕКИ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ**  
**ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ”**  
**для студентів спеціальності**  
**8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою»**  
**усіх форм навчання**

Укладачі:

к.ю.н., проф. Сергієнко Валерій Вікторович \_\_\_\_\_

к.ю.н., ст. викл. Пешкова Анжеліка Станіславівна \_\_\_\_\_

Відповідальний за випуск: к.ю.н., проф. Сергієнко В. В. \_\_\_\_\_

**Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016**

Затверджено на засіданні кафедри правового регулювання економіки.  
Протокол № 13 від 09.07.2015 р.

**Укладачі:** Сергієнко В. В.  
Пешкова А. С.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни “Правове забезпечення безпеки суб’єктів господарської діяльності в Україні” для студентів спеціальності 8.18010014 “Управління фінансово-економічною безпекою” усіх форм навчання / укл. В. В. Сергієнко, А. С. Пешкова. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 66 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни за модулями і темами, вміщено план лекційних і практичних занять, матеріали щодо закріплення знань студентів, перелік питань для самоопрацювання та самопідготовки. Наведено методику активізації процесу навчання, систему оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.18010014 “Управління фінансово-економічною безпекою”.

## Вступ

Суб'єкт господарської діяльності, перебуваючи у стані постійного ризику, ступінь і характер якого визначають його засновники або органи управління, постійно орієнтується на отримання прибутку якомога вищого рівня та досягнення економічних, соціальних та інших результатів. Однак така діяльність нерідко характеризується низкою реальних і потенційних загроз для суб'єкта господарювання. Перед останнім постає важливе завдання захистити найважливіші інтереси, тобто створити систему економічної безпеки, яка б уможливила його сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізацію реальних та потенційних загроз інтересам.

Кожен керівник суб'єктами господарювання на власний ризик визначає систему і механізми побудови структур безпеки, виходячи, насамперед, із реальних чи потенційних загроз. Якщо підприємство має необхідність лише у збереженні своїх матеріальних активів, можна скористатися послугами лише охоронної фірми, без створення власного підрозділу служби безпеки. У разі комплексних загроз підприємницькій діяльності доцільність створення власної служби безпеки зростає. У ході цього безпека підприємства, установи, організації повинна забезпечуватися за такими напрямками: економічна, у тому числі комерційна; науково-технічна; інформаційна; кадрова; фізична; соціальна.

Насамперед, треба зазначити, що в Україні відсутній окремий закон, який би регулював відносини між суб'єктами права щодо захисту бізнесу чи корпоративних прав, або від зазіхань, як із боку злочинних угруповань, так і з боку корумпованих владних структур. Тож норми права, які регулюють вказані відносини, містяться в окремих законах України та в підзаконних нормативних актах. Найчастіше, в цих нормах права, особа (як суб'єкт права) виступає не як бізнесмен (тобто особа, що займається підприємницькою діяльністю), а як фізична особа (тобто незалежно від роду занять). Отже, суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням безпеки бізнесу, регулюють такі нормативні акти: Конституція України; Кримінальний та Кримінально-процесуальний кодекси України, тобто кодифіковані збірники нормативних актів, що передбачають кримінальну відповідальність за порушення чинного законодавства (у тому числі у сфері безпеки бізнесу), та нормативних актів, що визначають сам процес притягнення винних до кримінальної відповідальності); Кодекс України про адміністративні правопорушення (тобто кодифікований збірник нормативних актів, що передбачають адміністративну відповідальність за порушення чинного законодавства);

Господарський та Цивільний, Податковий, Господарсько-процесуальний та Цивільно-процесуальний кодекси України; Закони України: «Про банки і банківську діяльність»; «Про цінні папери і фондовий ринок»; «Про акціонерні товариства»; «Про інформацію»; «Про захист від недобросовісної конкуренції»; «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»; «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»; «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»; «Про інвестиційну діяльність»; «Про аудиторську діяльність»; «Про оперативно-розшукову діяльність»; «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю».

Також правову основу безпеки підприємств складають Декрети Кабінету Міністрів, постанови Кабінету Міністрів, положення Національного банку України, інші підзаконні нормативні акти виконавчої влади та відомчі накази та інструкції.

Перелік законів може бути суттєво доповнений, бо майже в кожному з них є норми, які, регулюючи діяльність суб'єктів права, обмежуючи його права у вчиненні протизаконних дій, тим самим забезпечують безпеку підприємницької діяльності законослухняного суб'єкта права.

Проблема ускладнюється тим, що в Україні не прийнято жодного програмного документа стратегічного характеру щодо забезпечення безпеки суб'єктів господарювання. Тому з перших років переходу України до ринкового типу економіки дуже гостро постає питання правового забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, установ, організацій.

Навчальна дисципліна «Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні» є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня «магістр» спеціальності 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою» для всіх форм навчання.

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 1801 «Специфічні категорії»	Базова		
Змістових модулів – 1	Спеціальність: 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою»	Рік підготовки		
Загальна кількість годин – для денної форми навчання – 150, для заочної – 210		5-й		
		Семестр		
		2-й	1-й та 2-й	
		Лекції		
		20 год	20 год	
		Практичні, семінарські		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 6		Освітній ступінь: магістр	20 год	20 год
			Самостійна робота	
			110 год	170 год
	Вид контролю			
		екзамен		

**Примітка.** Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:  
 для денної форми навчання – 36 %;  
 для заочної форми навчання – 24 %.

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Мета навчальної дисципліни** – викладення студентам необхідних теоретичних основ, методичних підходів і практичних навичок щодо принципів, прийомів і методів правового забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні.

Виходячи з основної мети навчальної дисципліни, яка полягає в поглибленні знань студентів у галузі правового забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні, сформульовано основні **завдання**. Серед них можна виокремити такі:

розширити коло знань студентів в області правового забезпечення економічної безпеки підприємств;

навчити студентів самостійно застосовувати положення законодавства в галузі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання;

прищепити їм навички аналізу змісту нових правових актів;

навчити їх виявляти недоліки в законодавстві, що регулює відносини, які виникають в сфері забезпечення безпеки підприємств.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

**мати уявлення:**

про поняття й структуру правовідносин у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

про джерела правових актів в області захисту безпеки підприємств;

про основні заходи, що вживає законодавець щодо поліпшення законодавства у сфері безпеки підприємств в Україні;

про організаційний і економічний механізми використання правових актів у галузі забезпечення економічної безпеки;

про відповідальність за порушення законодавства в сфері забезпечення економічної безпеки;

про міжнародно-правове співробітництво в сфері забезпечення економічної безпеки;

**знати:**

нормативні правові акти, що регулюють відносини в області забезпечення економічної безпеки підприємств;

цілі, принципи та основні завдання забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

основні заходи правового регулювання забезпечення економічної безпеки господарюючих суб'єктів;

особливості структури та змісту документів, що регламентують всі види діяльності підрозділу економічної безпеки підприємства; основні положення про підрозділ економічної безпеки; основні функціональні обов'язки персоналу установи, організації; законодавчі та нормативні акти, що регламентують трудові та соціальні відносини;

методику складання посадових інструкцій відділу економічної безпеки; організацію правового регулювання внутрішнього трудового розпорядку; організацію нормативного регулювання вимірювання ефективності діяльності персоналу щодо охорони і збереження майна установи, організації, підприємства;

особливості юридичної відповідальності за порушення стану економічної безпеки суб'єктів господарювання;

**ВМІТИ:**

тлумачити й застосовувати закони та інші нормативні правові акти, що регулюють відносини в області забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

юридично правильно кваліфікувати факти та обставини в області забезпечення економічної безпеки підприємств;

розробляти документи в досліджуваній сфері, здійснювати правову експертизу нормативних актів, давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації;

встановлювати факти правопорушень в області забезпечення економічної безпеки установ, вживати необхідних заходів до відновлення порушених прав;

розробляти проекти положень, наказів та інструкцій, що регламентують діяльність підрозділу економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

розробляти проекти документів щодо забезпечення фахової дієздатності персоналу підрозділу економічної безпеки;

організовувати розроблення документів, що визначають повноваження структурних підрозділів щодо забезпечення економічної безпеки на основі їх організаційної структури та кадрового складу;

організовувати розроблення планів роботи персоналу на підставі переліку робіт щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

контролювати стан, організацію охорони і збереження будівель та іншого майна;

надавати пропозиції щодо накладання на працівників, відповідно до чинного законодавства, стягнення за дії, які несуть загрозу фінансово-економічній безпеці підприємств, установ, організацій;

**мати навички** роботи з інформаційними правовими системами, що існують в електронному варіанті.

**Предметом навчальної дисципліни** «Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні» є відносини, що складаються з приводу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

З метою кращого засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни студенти повинні до його початку опанувати знання та навички в галузі загальної економічної теорії, бухгалтерського обліку, економіки підприємства, маркетингу, економічного аналізу, правознавства та ін. Поряд із цим, навчальна дисципліна вимагає наявності сформованих знань із таких специфічних дисциплін, як «Господарське право», «Цивільне право», «Підприємницьке право» та положень нормативно-правових актів.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять (лекційні та практичні). Також велике значення в процесі навчання та закріплення знань має самостійна робота студентів. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-трансферної системи організації навчального процесу. Важливе місце під час вивчення дисципліни посідає застосування певних методик активізації процесу навчання.

Ключові компетентності, якими мають оволодіти студенти:

1) *політична й соціальна компетентності* – вміння працювати у напрямі досягнення суспільно корисних цілей, а також сукупність дій, спрямованих на розвиток позитивних соціальних чинників;

2) *комунікативна компетентність* передбачає володіння технологіями усного і письмового спілкування різними мовами;

3) *інформаційна компетентність* – інтелектуальна особистісна складова в освоєнні інформаційного простору, що передбачає опанування вмінь сприймати й осмислювати різну інформацію, спираючись на інформаційний підхід до дослідження й використання всіх інформаційних феноменів, на системне уявлення про зміст, сутність і мету інформатизації, забезпечення інформаційної безпеки та екологізації інформаційного середовища;

4) *когнітивна компетентність* передбачає здатність навчатися протягом життя - це основа безперервної підготовки у професійному



плані, а також в особистому й суспільному житті, потреба в актуалізації і реалізації особистісного потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, здатність до саморозвитку;

5) *спеціальна компетентність* – підготовленість до самостійного виконання професійних дій, оцінки результатів власної праці, вільне володіння способами виконання загальних дій, необхідних у конкретній спеціальності. Основу цього процесу складає формування загально-предметних і спеціально-предметних компетентностей.

Загально предметні компетентності сформовані відповідно до певного кола навчальних дисциплін і освітніх галузей під час професійної підготовки.

Спеціально-предметні компетентності, що формуються у межах навчальної дисципліни, наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ПЗБСГДву* 1	Застосовувати знання щодо положень законодавства у сфері забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання	Визначати джерела правового регулювання у сфері забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні
		Застосовувати міжнародні та внутрішньодержавні нормативно-правові акти у сфері забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності
		Обґрунтовувати систему заходів захисту суб'єктів господарської діяльності
		Визначати поняття правової категорії «економічна безпека»
ПЗБСГДву 2	Ефективно застосовувати знання щодо захисту економічної конкуренції	Визначати правову природу відносин у сфері захисту економічної конкуренції
		Здійснювати обґрунтований вибір нормативно-правових актів із метою розв'язання практичних питань щодо захисту економічної конкуренції у професійній діяльності

## Закінчення табл.2.1

1	2	3
		<p>Визначати особливості правового становища учасників відносин щодо захисту комерційної таємниці</p> <p>Визначати зміст правової категорії «комерційна таємниця»</p> <p>Визначати підстави та види відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту комерційної таємниці</p> <p>Визначати комплекс дій, що вважаються порушенням комерційної таємниці</p>
ПЗБСГДву 3	Здійснювати обґрунтування вибору виду юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері економічної безпеки суб'єктів господарювання	<p>Здатність аналізувати та визначати нормативно-правові акти, що встановлюють порядок притягнення до юридичної відповідальності</p> <p>Здатність аналізувати види юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності</p> <p>Здатність класифікувати економічні злочини та визначати склад злочину окремих правопорушень</p> <p>Обґрунтовувати підстави притягнення до юридичної відповідальності посадових осіб контролюючих органів при здійсненні забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання</p>

\* Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

### **3. Програма навчальної дисципліни**

#### **Змістовий модуль 1**

#### **Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності**

##### **Тема 1. Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності**

###### *1.1. Предмет, об'єкт і суб'єкти економічної безпеки.*

Поняття економічної безпеки. Предмет, об'єкт і суб'єкти економічної безпеки. Принципи забезпечення економічної безпеки України. Види економічної безпеки. Стратегія економічної безпеки.

###### *1.2. Економічна безпека держави.*

Поняття економічної безпеки держави та її елементи. Загрози економічній безпеці держави.

###### *1.3. Економічна безпека регіону.*

Поняття економічної безпеки регіону та загрози економічній безпеці регіону.

###### *1.4. Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.*

Безпека суб'єктів господарської діяльності: поняття, сутність, ознаки. Принципи, на яких будується система економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Об'єкти та суб'єкти безпеки підприємства. Сутність, ознаки й класифікація загроз економічній безпеці суб'єктів господарської діяльності. Рейдерство та інші загрози економічній діяльності підприємств як фактор формування нових підходів до організації їх безпеки.

##### **Тема 2. Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання**

###### *2.1. Нормативно-правові акти у сфері забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання.*

Види та зміст документів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання.

###### *2.2. Нормативне регулювання діяльності персоналу щодо збереження майна суб'єктів господарювання.*

Нормативне регулювання діяльності персоналу щодо збереження майна суб'єктів господарювання. Поняття майна підприємства та джере-

ла його формування. Поняття та значення локальних нормативно-правових актів для регулювання діяльності служби економічної безпеки суб'єкта господарювання. Особливості посадових інструкцій. Страхування майна суб'єктів господарювання.

*2.3. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної безпеки на підприємстві.*

Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної безпеки на підприємстві. Підстави та умови дисциплінарної, матеріальної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності.

### **Тема 3. Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності**

*3.1. Система заходів забезпечення безпеки суб'єкта господарювання.*

Основні завдання щодо економічного захисту суб'єкта господарювання. Характеристика, принципи та функції системи безпеки суб'єкта господарювання. Політика та стратегія безпеки суб'єкта господарювання. Класифікація суб'єктів безпеки суб'єкта господарювання. Система заходів забезпечення безпеки та її основні завдання. Організація захисту об'єктів суб'єкта господарювання: будівель та споруд; інформації при її обробці на ЕОМ; секретних документів. Криптографічний захист інформації.

*3.2. Організація захисту об'єктів суб'єкта господарювання.*

Організація охорони будівель і споруд, встановлення контролю за відвідувачами, контроль використання фотокопіювальної апаратури. Організація діловодства і контролю за секретними документами.

*3.3. Технічні засоби забезпечення економічного захисту суб'єкта господарювання.*

Технічні засоби забезпечення економічного захисту підприємства. Перевірка радіоефіру в приміщенні, електротехніки, ліній.

### **Тема 4. Недобросовісна конкуренція і захист комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності**

*4.1. Поняття недобросовісної конкуренції і методи викрадення таємниць підприємства.*

Поняття та прояви недобросовісної конкуренції. Поняття антиконкурентних дій суб'єктів господарської діяльності.

#### *4.2. Поняття та ознаки комерційної таємниці.*

Поняття та класифікація інформації з обмеженим доступом за законодавством України. Визначення понять «конфіденційна інформація» і «комерційна таємниця». Ознаки комерційної таємниці. Можливість отримання конфіденційної інформації органами, які здійснюють оперативно-розшукові заходи та правила, яких повинні дотримуватися в процесі оперативно-розшукової діяльності.

#### *4.3. Захист комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності.*

Заходи щодо захисту конфіденційної інформації. Способи захисту комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності. Особливості захисту інформації. Угода про нерозголошення комерційної таємниці. Умови, що включаються до господарських договорів із метою захисту комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності.

#### *4.4. Відповідальність за розголошення комерційної таємниці.*

Відповідальність за розголошення комерційної таємниці та незаконне отримання інформації. Умови притягнення до відповідальності за розголошення комерційної таємниці.

### **Тема 5. Діяльність державних органів щодо забезпечення економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки**

#### *5.1. Загальні положення діяльності державних правоохоронних органів щодо забезпечення економічної безпеки.*

Основні напрями діяльності правоохоронних органів із забезпечення економічної безпеки. Система та завдання органів внутрішніх справ. Державна служба боротьби з економічною злочинністю: основні завдання та функції. Слідчі підрозділи правоохоронних органів; органів, що здійснюють контроль за виконанням податкового законодавства; слідчі органи Національного антикорупційного бюро України. Діяльність слідчих апаратів органів внутрішніх справ щодо розслідування економічних злочинів.

#### *5.2. Правове регулювання здійснення перевірок суб'єктів господарської діяльності.*

Перелік контролюючих органів України, яким надано право проводити перевірки суб'єктів господарювання. Правові основи діяльності контролюючих органів (органів фіскальної служби; органів внутрішніх справ; державної протипожежної служби; державної санітарно-епідеміологічної

служби; інспекції праці; комітету з охорони навколишнього середовища; антимонопольного управління; міграційної служби). Правовий статус контролюючих органів. Процедура проведення перевірок і підстави проведення, правове становище керівника організації та посадових осіб. Види перевірок за чинним законодавством України. Алгоритм дії співробітників суб'єкта господарської діяльності під час проведення непланової перевірки. Розробка сценарію дії співробітників компанії під час непланової перевірки.

## **Тема 6. Недержавні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль та участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання**

### *6.1. Основні поняття і сутність діяльності недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності.*

Основні поняття і сутність діяльності недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності. Основні функції недержавної правоохоронної діяльності. Служби безпеки підприємств, охоронні підприємства та підприємства з надання послуг з інформаційної безпеки і захисту інформації в системі недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності. Правове регулювання діяльності недержавних правоохоронних структур. Проблеми наукового забезпечення та підготовки кадрів для недержавних суб'єктів сектору безпеки.

### *6.2. Основні напрями діяльності служб безпеки юридичних осіб і приватних суб'єктів охоронної діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств.*

Основні напрями діяльності служб безпеки юридичних осіб і приватних детективних організацій у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств. Проблеми законодавчого регулювання правовідносин у недержавному секторі безпеки.

## **Тема 7. Безпека суб'єкта господарської діяльності в інтелектуальній і кадровій сферах**

### *7.1. Інтелектуальна складова системи економічної безпеки суб'єктів господарювання.*

Значення інтелекту і професіоналізму кадрів, що працюють на підприємстві. Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах.

Основні заходи процесу забезпечення інтелектуальної і кадрової складової економічної безпеки.

### *7.2. Кадри як внутрішня загроза безпеці суб'єкта господарювання.*

Працівник як основний елемент системи безпеки підприємства. Види зловживання персоналу.

### *7.3. Етапи і процедури відбору персоналу суб'єкта господарювання.*

Перевірка рекомендацій. Психологічне тестування. Види і порядок притягнення до юридичної відповідальності за невиконання функціональних обов'язків. Функції і завдання кадрової служби у сфері забезпечення економічної безпеки

## **Тема 8. Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування**

### *8.1. Поняття та характеристика економічних злочинів і правопорушень.*

Поняття й характеристика економічних злочинів і правопорушень. Види економічних злочинів за Кримінальним кодексом України. Фіктивне підприємництво, розготівкування грошових коштів, злочини у кредитно-фінансовій сфері, ухилення від сплати податків, злочини у сфері страхування, службові злочини.

### *8.2. Основи попередження економічних злочинів і правопорушень.*

Основи попередження економічних злочинів і правопорушень. Економічні, організаційні, технічні, виховні та правові заходи попередження економічної злочинності. Функції служби безпеки підприємства під час роботи з контрагентами. Перевірка контрагентів.

## **Тема 9. Організація економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності.**

### *9.1. Служба економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності, її права та обов'язки.*

Служба безпеки фірми (підприємства, організації, установи), її права та обов'язки. Методологічні підходи до організації економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності.

### *9.2. Структура служби безпеки суб'єкта господарської діяльності: особливості управління її діяльністю та забезпечення працівниками.*

Способи забезпечення захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності внутрішньою службою безпеки.

*9.3. Процедура створення і ліквідації служби безпеки суб'єкта господарської діяльності.*

Порядок створення та формування складу внутрішньої служби безпеки суб'єкта господарської діяльності. Кадрова складова служби безпеки суб'єкта господарської діяльності. Правове регулювання порядку діяльності служби безпеки підприємства, установи, організації.

## 4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом навчального модуля, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота студента. Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання тем дисциплін навчального модулю. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з одного змістового модуля (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

### Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекційні	практичні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота			лекційні	практичні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота	
				виконання ІНДЗ	підготовка до занять				виконання ІНДЗ	підготовка до занять		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Змістовий модуль 1. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності</b>												



<b>Тема 1.</b> Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності	15	2	2	–	–	11	21	2	2	–	–	17
---	----	---	---	---	---	----	----	---	---	---	---	----

Продовження табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Тема 2.</b> Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання	15	2	2	–	–	11	21	2	2	–	–	17
<b>Тема 3.</b> Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	15	2	2	–	–	11	21	2	2	–	–	17
<b>Тема 4.</b> Недобросовісна конкуренція і захист комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності	15	2	2	–	–	11	21	2	2	–	–	17
<b>Тема 5.</b> Діяльність державних правоохоронних органів щодо забезпечення економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки	15	2	2	–	–	11	21	2	2	–	–	17
<b>Тема 6.</b> Недержавні суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль	15	2	2	–	–	11	21	2	2	–	–	17

та участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання												
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Закінчення табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Тема 7.</b> Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах	15	2	2	–	–	11	21	2	2	–	–	17
<b>Тема 8.</b> Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування	15	2	2	–	–	11	21	2	2	–	–	17
<b>Тема 9.</b> Організація економічної безпеки підприємств	30	4	4	–	–	22	42	4	4	–	–	34
<b>Усього годин за модулем</b>	150	20	20			110	210	20	20			170

## 5. Теми практичних занять

**Практичне заняття** є однією із форм навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування завдяки індивідуальному виконанню студентом відповідно сформульованих завдань.

Основна мета практичного заняття полягає в розширенні, поглибленні та деталізації теоретичних знань, отриманих студентами на лекціях, у процесі самостійної роботи і спрямувати їх на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення вмінь і навичок, розвиток наукового мислення та усного мовлення студентів. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, ураховуються під час виставлення поточної модульної оцінки з даної навчальної дисципліни.

У свою чергу, практичні заняття передбачають проведення дискусій навколо заздалегідь визначеної тематики. У ході цього, викладач оцінює якість підготовлених виступів студентів, їх презентабельність, активність дискусії, а також вміння захищати свою точку зору. За результатами прове-

дення практичних занять викладачем виставляються оцінки, які, в свою чергу, враховуються під час проведення поточного модульного контролю.

План проведення практичних занять наведено в табл. 5.1

Таблиця 5.1

**Перелік тем практичних занять**

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<b>Змістовий модуль 1. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності</b>	<b>Тема 1.</b> Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. <i>Завдання 1.</i> Поняття та загрози економічній безпеці суб'єктів господарської діяльності	2	Основна: [4; 8; 13; 15]. Додаткова: [46 – 48; 51; 58; 61]
	<b>Тема 2.</b> Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання. <i>Завдання 2.</i> Оцінювання законодавства з питань захисту економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності	2	Основна: [2; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 11; 16 – 43]. Додаткова: [44; 45; 47; 50; 52; 57; 61]
	<b>Тема 3.</b> Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності. <i>Завдання 3.</i> Визначення складових системи заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	2	Основна: [4; 8; 12; 13]. Додаткова: [45; 46; 50; 51; 55; 58; 61]
	<b>Тема 4.</b> Недобросовісна конкуренція і захист комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності. <i>Завдання 4.</i> Визначення антиконкурентних дій	2	Основна: [1; 4; 8; 12; 33; 35; 43]. Додаткова: [47; 49; 50 – 52; 59; 60]

	<p><b>Тема 5.</b> Діяльність державних органів щодо забезпечення економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки.</p> <p><i>Завдання 5.</i> Правові основи діяльності контролюючих органів</p>	2	<p>Основна: [4; 8; 12; 13].</p> <p>Додаткова: [46; 50; 55; 57; 61]</p>
--	---	---	--

Закінчення табл. 5.1

1	2	3	4
	<p><b>Тема 6.</b> Недержавні суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль та участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання</p> <p><i>Завдання 6.</i> Правовий статус недержавних органів у сфері забезпечення економічної безпеки</p>	2	<p>Основна: [4; 8; 12; 13].</p> <p>Додаткова: [46; 50; 55; 57; 61]</p>
	<p><b>Тема 7.</b> Безпека суб'єкта господарської діяльності в інтелектуальній і кадровій сферах.</p> <p><i>Завдання 7.</i> Значення інтелекту і професіоналізму кадрів, що працюють на підприємстві</p>	2	<p>Основна: [4; 8; 12; 13].</p> <p>Додаткова: [45; 46; 50; 51; 55; 58; 61]</p>
	<p><b>Тема 8.</b> Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування.</p> <p><i>Завдання 8.</i> Характеристика економічних злочинів і правопорушень, способи захисту та попередження</p>	2	<p>Основна: [4; 37; 38; 39].</p> <p>Додаткова: [45; 48; 50; 58]</p>
	<p><b>Тема 9.</b> Організація економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності.</p> <p><i>Завдання 9.</i> Особливості забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності</p>	4	<p>Основна: [4; 8; 12; 13].</p> <p>Додаткова: [45; 46; 50; 51; 55; 58; 61]</p>
<b>Разом годин за змістовими модулями</b>		<b>20</b>	

## 6. Приклади типових практичних завдань за темами

Актуальність на необхідність розв'язання ситуаційних завдань полягає у наданні студенту практичних навичок застосування знань, набутих під час вивчення лекційного матеріалу, проведення практичних занять та виконання самостійної роботи. Ситуаційні завдання максимально наближені до ситуацій, що можуть відбутися на практиці та дозволяють студентам не лише навчитися практичному застосуванню набутих знань, а й виявити прогалини в вивченні матеріалу.

### **Ситуаційне завдання 1**

Підприємець Петров звернувся до прокуратури із заявою, в якій вказувалося, що у зв'язку із порушенням кримінальної справи за фактом погрози вбивства він вимагає надати йому персонального охоронця. Прокуратурою було відмовлено в забезпеченні персональною охороною, мотивуючи це тим, що дане питання повинно розглядатися слідчим, що веде дану справу. Крім того, у відмові було вказано, що персональна охорона потребує відповідної сплати грошових коштів. Петров звернувся до суду з позовом про необхідність зобов'язати прокуратуру призначити йому персональну охорону. 1. Чи є правомірними вимоги громадянина Петрова? 2. У яких випадках і хто забезпечує персональний захист?

### **Ситуаційне завдання 2**

Директором фірми «Олімп» було доручено відділу кадрів здійснити підбір персоналу для внутрішньої безпеки підприємства, для чого начальником служби безпеки були висунуто три вимоги: 1) наявність вищої освіти; 2) володіння комп'ютером; 3) наявність зареєстрованої травматичної зброї. Під час вивчення поданої заяви центр зайнятості звернувся з вимогою до керівника підприємства, вказуючи на порушення законодавства в частині вимог, що висуваються до претендентів, а саме наявність вищої освіти та зброї, мотивуючи це тим, що Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників пред'являються інші вимоги до охоронців. 1. Чи правомірні вимоги відділу кадрів підприємства до кандидатів? 2. Чи законні вимоги про вищу освіту та наявність зареєстрованої травматичної зброї? Дайте аргументовану відповідь.

### **Ситуаційне завдання 3**

Юрист Фролов після закінчення роботи залишив офіс, забувши зачинити двері свого кабінету. Наступного дня було встановлено факт

крадіжки оргтехніки з офісу. Після встановлення його вини у цій ситуації, він пояснив, що не є суб'єктом охоронної діяльності, не відповідає за охорону офісу, а виконує обов'язки щодо здійснення юридичного супроводу підприємства, тому до відповідальності його притягнути не можна. 1. Чи можна притягати громадянина Фролова до відповідальності? 2. Які трудові обов'язки працівника ви знаєте згідно з трудовим законодавством?

#### **Ситуаційне завдання 4**

Перед проведенням тендерних торгів ТОВ звернулося до спеціаліста з ІТ-захисту з проханням надати інформацію з e-mail адреси конкуруючої фірми Н. Спеціаліст надав потрібну інформацію (за допомогою програми підбору паролів або за допомогою фішингового листа). У зв'язку з цим ТОВ були відомі певні дані про дії Н., у зв'язку з чим вони обійшли Н у торгах. Також було видалено цінну інформацію про проведення торгів. Товариство Н. помітило зникнення надісланої інформації з електронної скриньки, оскільки у директора підприємства стояв мобільний додаток, що сповістив його про вхідний лист. Дайте правовий аналіз даній ситуації.

#### **Ситуаційне завдання 5**

Вантажник Колосов з 21 по 25 грудня не виходив на роботу без поважних причин. 22 грудня на адресу підприємства, де він працював, прибув вагон вантажів. Оскільки іншого вантажника на підприємстві не було, вагон не був своєчасно розвантажений, і за його простій підприємство сплатило залізниці штраф у сумі 2 500 грн. Директор запропонував Колосову внести в касу 2 500 грн для покриття сплаченого підприємством штрафу. Чи є підстава та умови для матеріальної відповідальності Колосова?

#### **Ситуаційне завдання 6**

Під час укладення трудового договору з працівником Петрухновим власник ТОВ «Преміум» запропонував включити умову про випробувальний термін протягом 3-х місяців із метою перевірки відповідності Петрухнова дорученій посаді. Працівник заперечив проти випробування на тій підставі, що в трудовій книжці є всі дані про його кваліфікацію. У крайньому випадку він погоджувався на випробувальний

термін протягом не більше одного тижня. Керівник звернувся до юрисконсульта підприємства з питанням, чи має він право відмовити Петрухнову у прийнятті на роботу.

Який порядок установлення випробувального терміну прийняття на роботу і як визначити його строк? Які відмови у прийнятті на роботу є обґрунтованими?

### **Ситуаційне завдання 7**

Приватне підприємство «Конті» мало у власності складське приміщення, яке воно передало в оренду строком на 5 років ТОВ «Ясень». Договір був укладений у письмовій формі. Через 3 роки будівля була передана верстатобудівельному заводу, який відразу її зарахував на свій баланс і затребував підвищення орендної плати в сторону підвищення, а в разі незгоди – розірвання договору оренди з ТОВ, посилаючись на те, що орендоване приміщення колись було спортивною залою і необхідне для використання за своїм призначенням. ТОВ відмовилося звільнити приміщення – і верстатобудівельний завод звернувся з позовом до господарського суду.

1. Яким має бути рішення господарського суду?

### **Ситуаційне завдання 8**

Громов працював начальником транспортного відділу заводу будівельних матеріалів у м. Львові. 13 червня 2013 року три автокрани транспортного відділу були опломбовані інспекцією технічного нагляду як несправні. Цього ж року 20 червня директор видав наказ про відрахування з заробітної плати Громова, винного в несвоєчасному ремонті автокранів, шкоди, заподіяної їх простоєм. Громов звернувся до КТС, заперечуючи проти відрахування на тій підставі, що хоча крани дійсно простояли, чим і заподіяна шкода заводу, але відремонтувати їх було неможливо через відсутність запасних частин. Яким повинно бути рішення КТС?

### **Ситуаційне завдання 9**

Демченко, будучи керівником ТОВ «Кримські вина», з метою підвищення рентабельності підприємства організував цех із виготовлення тютюнової продукції. Всього за два роки існування цеху було виготовлено і реалізовано виробів більш ніж на 190 тис. грн. За установчими і

фінансовими документами ТОВ «Кримські вина» є виробником алкогольної продукції.

1. Як оцінити дії Демченко? 2. Дайте правове оцінювання ситуації.

### **Ситуаційне завдання 10**

Підприємство К віднесло до комерційної інформації деякі інгредієнти, які входять до складу харчової продукції, яка ними виготовляється. Мотивуючи комерційною інформацією, підприємство К відмовляється надавати інформацію про ці інгредієнти споживачам (їх назву та особливості). За цих умов положеннями ст. 5 Закону України «Про інформацію» передбачено право кожного громадянина на доступ до інформації, яка стосується його прав та інтересів, а також положення Закону України «Про захист прав споживачів» передбачає право споживача на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію (ч. 4 ст. 4).

Питання:

1. Проаналізуйте дану ситуацію.
2. Як співвідносяться між собою нормативно-правові акти, що регулюють захист комерційної таємниці підприємства та права споживачів на доступ до інформації?
3. Чи правомірні дії підприємства К?

### **Ситуаційне завдання 11**

Іванов підготував необхідні документи для створення малого підприємства з виробництва будівельних матеріалів і представив їх голові місцевої адміністрації Петрову для отримання ліцензії. Дізнавшись про це, родич Петрова Сидоров, керівник кооперативу, що спеціалізується на виготовленні аналогічних будівельних матеріалів, попросив Петрова «допомогти усунути конкурента». Петров, посилячись на те, що в місті виробництвом будівельних матеріалів займаються інші комерційні організації, протягом шести місяців відмовляв Іванову у видачі ліцензії. 1. Проаналізуйте ситуацію. 2. Як кваліфікувати дії Петрова і Сидорова?

### **Ситуаційне завдання 12**

Петров працював на підприємстві «Технік», яке спеціалізувалося на виготовленні оргтехніки головним інженером. До його посадових



обов'язків входило контролювання та керівництво технічним процесом виготовлення продукції підприємства. Одного дня до Петрова звернувся громадянин Іванов з проханням розповісти секрет технології виготовлення продукції підприємства. На прохання Петрова пояснити причину такого питання Іванов послався на те, що він є потенційним споживачем цієї продукції та відповідно до положень ст. 5 Закону України «Про інформацію» має право на отримання інформації, яка йому необхідна. Будучи задоволеним цією відповіддю, Петров розповів Іванову про особливості виготовлення техніки підприємством «Технік» його продукції та про інженерне ноу-хау, яке використовується лише на виробництві цього підприємства.

Наступного дня Петрова було звільнено з підприємства за розголошення комерційної таємниці. Пізніше стало відомо, що Іванов був насправді представником конкуруючої фірми підприємства «Технік».

Питання:

1. Дайте правове оцінювання ситуації.
2. Що становить комерційна таємниця?
3. Чи передбачає чинне законодавство України звільнення працівника з підстав розголошення комерційної таємниці?
4. Чи розповсюджуються норми ст. 5 Закону України «Про інформацію» на комерційну таємницю?

### **Ситуаційне завдання 13**

На підприємство 02.03.2013 р. завітала служба пожежної безпеки з перевіркою дотримання норм пожежної безпеки. Після перевірки було встановлено ряд порушень, однак власника підприємства не було, тому вони залишили робітникам попередження та протокол про притягнення до адміністративної відповідальності. Порушення, на думку пожежної служби, полягало в: 1) наявності електрочайників на робочих місцях; 2) вогнегасники знаходились на пожежних щитах на відстані 2 метрів від підлоги. 1. Чи законні дії пожежної служби? 2. Визначте види та порядок проведення перевірок пожежними службами, права та обов'язки сторін перевірки.

### **Ситуаційне завдання 14**

ДП «Консультант» займається аудиторською діяльністю. У результаті зустрічної перевірки (з 12.08.12 р. по 20.09.12 р.) його

діяльності податковою інспекцією було виявлено такі порушення: строк дії ліцензії на надання аудиторських послуг закінчився у квітні 2012 р.; неналежне оформлення договорів про надання послуг (відсутність реєстраційного номеру та строку дії договору, підпис замовника на деяких договорах відсутній). Податковим інспектором було складено відповідний акт. Директор ДП «Консультант» заперечував правомірність акту, мотивуючи це тим, що податкові інспектори перевищили свою компетенцію під час проведення зустрічної перевірки та не надали розпорядження на проведення перевірки.

1. Дайте правовий аналіз ситуації. 2. Який порядок проведення різноманітних перевірок фіскальними органами?

### **Ситуаційне завдання 15**

Служба захисту прав споживачів звернулась до підприємства із виробництва та продажу меблів із вимогою надати безоплатно меблеве обладнання в офіс після ремонту. На той час на підприємстві не було продажів, воно підтримується за рахунок накопичених коштів у період «сезону» продажів і тому не мало можливості допомогти службі. 1. Чи законні дії Служби захисту прав споживачів? 2. Які варіанти захисту підприємства ви знаєте?

### **Ситуаційне завдання 16**

Підприємець Ларіонов на незаконних підставах створив і зареєстрував підприємство з виготовлення залізобетонних виробів. Після цього шляхом підкупу та використання підроблених документів Ларіонов отримав великий кредит у комерційному банку, оголосив про ліквідацію свого підприємства і зник.

1. Як оцінити поведінку Ларіонова?
2. Дайте правовий аналіз ситуації.

### **Ситуаційне завдання 17**

Комерційний директор фірми «Мультилок Інтернейшнл», що займається просуванням на ринок пристроїв захисту від викрадення авто ізраїльського виробництва, Жванія опублікував у столичних рекламних газетах оголошення, в яких повідомлялося, що «тільки справжні» механічні блокатори коробки передач фірми «Мультилок Інтернейшнл» – єдиний пристрій, який здатний повністю забезпечити безпеку автомобіля.

Крім того, в рекламі стверджувалося, що всі замки захисту від викрадення авто, які функціонують за принципом обмеження руху важеля коробки передач, окрім блокаторів, що реалізуються самою фірмою «Мультилок Інтернейшнл», – не що інше, як підробка.

1. Яке діяння вчинив Жванія?
2. Дайте правове оцінювання ситуації.

### **Ситуаційне завдання 18**

Борисенко звернувся до суду з позовом до організації про визнання звільнення з роботи незаконним, стягнення оплати за вимушений прогул, компенсації за невикористану відпустку, а також про відшкодування моральної шкоди.

Представник відповідача вважав, що цей спір не повинен розглядатися в суді, а робота позивача визначалася не трудовим, а цивільно-правовим договором підряду; трудова книжка на позивача не заводилася, наказ про прийняття на роботу не видавався.

Позивач посилався на те, що виконував роботу економіста, яка була обумовлена під час укладення трудового договору. Робота, на думку позивача, мала постійний характер, він працював разом з іншими працівниками, дотримувався правил внутрішнього трудового розпорядку і не знав, що на нього не заведено трудової книжки і не видано наказ, оскільки регулярно отримував заробітну плату й допомогу з тимчасової непрацездатності.

Позивач також уважав, що йому неправомірно оголосили про закінчення цивільно-правового договору підряду, а, в дійсності, припинили трудові правовідносини з порушенням законодавства про працю й без зазначення причини звільнення.

Яким повинно бути рішення суду?

### **Ситуаційне завдання 19**

Завідуючим магазину «Техно» наказом від 20 червня 2013 року було оголошено догану працівниці Різник за незадовільну організацію зберігання товарно-матеріальних цінностей та інші недоліки в роботі, і цим наказом трудовий договір з нею було розірвано за ст. 41 КЗпП України. Різник звернулася з позовом до суду про поновлення її на попередній посаді і стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу. Різник посилалася на те, що допущені нею недоліки не давали

підстав для звільнення з роботи. Чи підлягає позов задоволенню? Хто і за які дії може бути звільнений за п. 1 ст. 41 КЗпП України?

### **Ситуаційне завдання 20**

Охоронець, згідно з обов'язками, що покладені на нього, відповідав за схоронність отриманого у підзвіт товару на складі. 09.04.2012 р. було виявлено зіпсованість більшої частини товару. Охоронець свою вину заперечував, мотивуючи це тим, що відбулась аварія системи опалення на складі і тому частина цінностей стала непридатною. Дайте аналіз ситуації. Визначте, хто буде відповідати за шкоду, спричинену організації.

### **Ситуаційне завдання 21**

Камольцев і Фролова, керівник і головний бухгалтер ТОВ «Інтер», передбачаючи можливу перевірку податкових органів, запропонували охоронцеві Прошину за винагороду розіграти напад на офіс ТОВ «Інтер» із підпалом.

Прошин погодився та інсценував напад і підпал, у результаті чого була знищена вся бухгалтерська документація, що дозволило Камольцеву і Фроловій заявити про неможливість обчислити і заплатити податки.

У ході слідства Прошин зізнався у скоєному.

1. Проаналізуйте ситуацію, викладену в завданні.

### **Ситуаційне завдання 22**

Сидоренко, головний бухгалтер акціонерного товариства «Зодчі», що виконувало роботи з капітального ремонту офісів, тривалий час не здійснювала податкові відрахування. Під час перевірки фінансової діяльності співробітниками податкової міліції Сидоренко двічі склала і пред'явила їм документи, в які включила помилкові відомості, що свідчать про заниження доходу (прибутку), одержуваного акціонерним товариством.

1. Як кваліфікувати поведінку Сидоренко?

2. Дайте правове оцінювання ситуації.

### **Ситуаційне завдання 23**

Коротков представив у комерційний банк завідомо неправдиві відомості про фінансовий стан керованого ним акціонерного товариства і на підставі цього отримав на півроку пільговий кредит у сумі 350 тис. грн.

Як пізніше з'ясувалося, підприємство збанкрутувало, а банк зазнав великої матеріальної шкоди.

1. Проаналізуйте ситуацію.

### **Ситуаційне завдання 24**

Державне підприємство «Інженерні системи» (підприємство-замовник) планує закупівлю послуг з охорони майна. Комітетом з конкурсних торгів ДП «Інженерні системи» відповідно до норм чинного законодавства заплановано та організовано процедуру відкриття відкритих торгів, у рамках якої буде укладено договір про закупівлю охоронних послуг з переможцем.

Специфіка діяльності ДП «Інженерні системи» вимагає з боку його посадових осіб якомога більш ретельного підходу до вибору потенційного контрагента в частині забезпечення майнової безпеки.

На конкурс подано документи від ТОВ «Охорона-Барс» та ТОВ «Охорона-Лео», основна сфера діяльності яких – надання послуг із охорони власності та громадян.

1. Якими основними нормативно-правовими актами має керуватись ДП «Інженерні системи» для організації та проведення закупівлі даного виду послуг?

2. Яким кваліфікаційним критеріям, згідно з чинним законодавством, має відповідати учасник конкурсних торгів (суб'єкт охоронної діяльності)? Перерахуйте їх.

3. На якій підставі підприємство-замовник може прийняти рішення про відмову суб'єкту охоронної діяльності в участі у процедурі закупівлі та може відхилити його пропозицію?

### **Ситуаційне завдання 25**

Громадянка А працювала 5 років на підприємстві «Ластик» на посаді дизайнера. Враховуючи її досвід роботи та репутацію, керівництво підприємства доручило А займатися питаннями, які потребували доступу А до комерційної інформації підприємства. За наказом генерального директора підприємства «Ластик» на підставі «Положення про комерційну таємницю підприємства та правила її збереження» видав дозвіл на доступ до комерційної інформації. Оскільки система комерційної інформації підприємства «Ластик» мала триступеневий рівень – «Комерційна таємниця – особливо важливо», «Комерційна

таємниця – суворо конфіденційно», «Комерційна таємниця – конфіденційно», дозвіл на доступ передбачав право А доступу до інформації «Комерційна таємниця – особливо важливо». Користуючись наявністю такого дозволу А звернулася до відділу розробок із проханням надати певну необхідну їй інформацію, та отримала цю інформацію. Після цього випадку працівника відділу розробок було звільнено через те, що надана ним інформація належала до категорії «Комерційна таємниця – конфіденційно» та не може бути відкрита на підставі наданого дозволу. Крім того, стало відомо, що А було звільнено з підприємства, на якому вона працювала раніше, на підставі розголошення нею комерційної інформації підприємства. Після цього керівництвом було відмінено наказ про доступ А до комерційної інформації.

1. Дайте правове оцінювання ситуації.
2. Чи має право доступу особа до іншого виду комерційної інформації, якій надано право доступу до «комерційної інформації – особливо важливо»?
3. Як змінилась би ситуація, якщо наказом керівництва не було зазначено різновид комерційної інформації, до якої має доступ А?
4. Чи правомірне звільнення працівника, який надав інформацію?
5. Які підстави відміни дозволу на доступ до комерційної інформації підприємства?

### **Ситуаційне завдання 26**

Компанія «Екотон» спеціалізується на розробленні і виробництві приладів з очищення води. Компанія володіє декількома патентами на винаходи, а ряд її оригінальних розробок використовується в режимі комерційної таємниці. Найбільшим попитом у споживачів останні два роки користується прилад «Еко-П2», у якому використана унікальна технологія очищення води, що не має світових аналогів.

Беручи участь у міжнародній виставці, фахівці компанії «Екотон» виявили, що ТОВ «Ексім» на своєму стенді демонструє прилад з очищення води, який за своїми характеристиками дуже нагадує прилад «Еко-П2». Дослідження показало, що ТОВ «Ексім» використовувало у своєму приладі ту ж технологію очищення води, що і компанія «Екотон».

Оскільки відомості про застосовану технологію були засекречені і не могли бути отримані за допомогою аналізу приладу «Еко-П2»,

керівництво компанії «Екотон» прийшло до висновку, що вони стали відомі ТОВ «Ексім» через когось з розробників приладу. Зокрема, підозри впали на технолога М, який нещодавно був звільнений з роботи за постійні порушення трудової дисципліни і влаштувався на роботу в ТОВ «Ексім».

Компанія «Екотон» звернулася із заявою до антимонопольного органу, в якому просила заборонити використання конкурентом засекреченої технології та зобов'язати ТОВ «Ексім» не розголошувати відомості про неї перед третіми особами. У своєму відгуку ТОВ «Ексім» заявило, що розробило дану технологію самостійно.

1. Які перспективи захисту інтересів компанії «Екотон» у даній суперечці? 2. Як розподіляється між сторонами тягар доведення обставин, що мають значення для даної справи? 3. Назвіть ознаки комерційної таємниці.

## 7. Самостійна робота

**Самостійна робота студента (СРС)** – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

**Мета СРС** – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 73 % (110 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних занять; підготовку до виступу на заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення ситуаційних завдань) за вивченою темою; систематичну самостійну роботу студентів з певним обсягом нормативно-правових актів як націона-

льного, так і міжнародного характеру, спеціальною літературою з питань забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

### Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
<b>Змістовний модуль 1. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності</b>				
<b>Тема 1.</b> Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності»	11	Презентація результатів	Основна: [4; 8; 13; 15]. Додаткова: [46 – 48; 51; 58; 61]



Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
<b>Тема 2.</b> Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>ситуаційного завдання</i> з теми «Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність суб'єктів господарювання та спрямовані на захист їх економічної безпеки»	11	Письмове вирішення ситуаційної задачі, презентація результатів	Основна: [2; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 11; 16 – 43]. Додаткова: [44; 45; 47; 50; 52; 57; 61]
<b>Тема 3.</b> Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, вирішення <i>ситуаційного завдання</i> з теми «Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності»	11	Письмове вирішення ситуаційної задачі, презентація результатів	Основна: [4; 8; 12; 13]. Додаткова: [45; 46; 50; 51; 55; 58; 61]
<b>Тема 4.</b> Недобросовісна конкуренція і захист комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання <i>індивідуального завдання</i> на тему: «Способи захисту комерційної таємниці суб'єкта господарської діяльності»	11	Письмове вирішення ситуаційної задачі, презентація результатів	Основна: [1; 4; 8; 12; 33; 35; 43]. Додаткова: [47; 49; 50 – 52; 59; 60]
<b>Тема 5.</b> Діяльність державних органів щодо забезпечення економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>ситуаційної завдання</i> на тему «Правовий статус контролюючих органів України; порядок проведення ними перевірок»	11	Письмове вирішення ситуаційної задачі, презентація результатів	Основна: [4; 8; 12; 13]. Додаткова: [46; 50; 55; 57; 61]

## Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
<b>Тема 6.</b> Недержавні суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль та участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; вирішення <i>ситуаційних завдань</i> . Підготовка до <i>контрольної роботи</i> за темами 1 – 5.	11	Письмова контрольна робота за темами 1 – 5	Основна: [4; 8; 12; 13]. Додаткова: [46; 50; 55; 57; 61]
<b>Тема 7.</b> Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, виконання <i>ситуаційних завдань</i> . Підготовка презентації наукової статті, презентації або підготовка до участі у конференції або в брейн-рингу	11	Презентація статті, участь у брейн-рингу, перевірка тез або захист презентації	Основна: [4; 8; 12; 13]. Додаткова: [45; 46; 50; 51; 55; 58; 61]
<b>Тема 8.</b> Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>ситуаційного завдання</i> з теми «Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування»	11	Презентація результатів	Основна: [4; 37; 38; 39]. Додаткова: [45; 48; 50; 58]
<b>Тема 9.</b> Організація економічної безпеки підприємств	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, Підготовка до <i>контрольної роботи</i> за темами 6 – 9, <i>підготовка до екзамену</i> за всіма темами	22	Презентація результатів. Письмова контрольна робота за темами 6 – 9. Письмовий екзамен	Основна: [4; 8; 12; 13]. Додаткова: [45; 46; 50; 51; 55; 58; 61]
<b>Усього за модулем</b>		<b>110</b>		

## 7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвіть сутність, ознаки й класифікація загроз економічної безпеки підприємства.
2. Безпека підприємств: поняття, сутність, ознаки.
3. Які предмет, об'єкт і суб'єкти економічної безпеки?
4. Що означає поняття «Економічна безпека держави»? Назвіть її елементи.
5. В чому полягають особливості економічної безпеки регіону?
6. Перелічіть принципи забезпечення економічної безпеки України.
7. Яка структура і зміст документів, що регламентують діяльність підрозділу економічної безпеки підприємства?
8. Як здійснюється нормативне регулювання діяльності персоналу щодо збереження майна суб'єктів господарювання?
9. Якою є відповідальність за порушення законодавства про захист економічної безпеки на підприємстві?
10. Назвіть основні завдання щодо економічного захисту підприємства.
11. Як забезпечити мінімізацію загроз економічної безпеки під час укладання договорів?
12. Які існують форми й способи захисту прав підприємців?
13. Охарактеризуйте недержавну систему забезпечення безпеки підприємництва.
14. Якою є структура служби економічної безпеки?
15. Взаємодія служби безпеки з органами правопорядку.
16. Вкажіть організаційно-правові основи створення служби безпеки.
17. Як здійснюється організація захисту об'єктів підприємства?
18. Які існують способи захисту комерційної таємниці підприємства?
19. Які технічні засоби забезпечення економічного захисту підприємства вам відомі?
20. Визначте загальні положення діяльності органів внутрішніх справ про забезпечення економічної безпеки.
21. Вкажіть нормативно-правові акти, що регламентують протидію економічній злочинності в Україні.

22. Які існують основні форми й напрями взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з економічними злочинами?

23. Як здійснюється забезпечення безпеки підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах?

24. Визначте поняття «злочини у сфері економічної діяльності» та назвіть їх види.

25. Що є комерційна таємниця? Назвіть ознаки та правове регулювання відносин, пов'язаних із охороною комерційної таємниці суб'єкта господарської діяльності.

26. Розкрийте сутність діяльності недержавних правоохоронних структур – суб'єктів.

27. Якими є основні напрями діяльності служб безпеки юридичних осіб і приватних суб'єктів охоронної діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств?

28. Дайте визначення та характеристику економічної безпеки персоналу.

29. Що означає концепція комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємництва?

30. Вкажіть основні функції недержавної правоохоронної діяльності.

31. Які законодавчі та нормативні акти діяльності системи поточного контролю персоналу ви знаєте?

32. Охарактеризуйте порядок притягнення до юридичної відповідальності за невиконання функціональних обов'язків.

33. В чому полягає сутність комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємництва?

34. Якими є основи попередження економічних злочинів і правопорушень?

35. Вкажіть загальні положення й правові аспекти розслідування економічних злочинів.

36. Охарактеризуйте службу економічної безпеки підприємства, особливості її створення.

37. Назвіть права та обов'язки працівників служби економічної безпеки.

38. Вкажіть способи визначення комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності.

39. Вкажіть основні види зовнішніх і внутрішніх загроз безпеці суб'єкта господарювання.

40. Зазначте вимоги, що пред'являються до кандидатур для роботи в службі безпеці підприємства.

41. Які нормативно-правові акти забезпечують захист комерційної таємниці?

42. Що таке банківська таємниця?

43. Які способи забезпечення захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки ви знаєте?

44. Вкажіть функції Департаменту Державної служби боротьби з економічною злочинністю.

## **8. Науково-дослідна діяльність студентів**

Наукова підготовка студентів упродовж періоду навчання – важлива складова освітнього ступеня «магістр».

Основне завдання цього процесу – формування знань з методології, теорії методу і процесу, технології, методичного забезпечення науково-дослідної діяльності, починаючи вже зі студентської науки.

Науково-дослідна діяльність студента здійснюється у формі написання наукових статей за відповідним проблемним питанням та існуючими прогалинами в діючому міжнародному законодавстві та національному законодавстві України, що стосується міжнародних приватно-правових відносин. Тематика наукової статті та її написання узгоджуються із науковим керівником і здійснюється під його керівництвом. Науково-дослідна діяльність студента може здійснюватися у формі написання тез доповідей та участі під час проведення всеукраїнських і міжнародних конференцій, участі у проведенні брейн-рингів та інших інтелектуальних ігор, в інших формах здійснення індивідуальних наукових досліджень.

Оцінювання успішності за науково-дослідну діяльність студента здійснюється за весь період навчання та підсумкова кількість балів виставляється наприкінці відповідного семестру. Максимальна кількість балів у семестрі за результатами науково-дослідницької діяльності з навчальної дисципліни «Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні» встановлюється відповідною Технологічною картою навчальної дисципліни затвердженою на поточний навчальний рік. Під час оцінювання науково-дослідної діяльності

студента враховується самостійність виконання певної наукової роботи (написання наукової статі, написання тез доповідей на конференції тощо), активна участь під час проведення відповідного заходу, науковий рівень виконаної роботи.

## 9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу:

індивідуальне здавання виконаних робіт.

## 10. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій таких, як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод; ділові ігри.

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 10.1

Таблиця 10.1

### Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<b>Тема 5.</b> Діяльність державних органів щодо забезпечення	<i>Кейс-метод:</i> «Взаємодія органів з виявлення, попередження і розкриття злочинів»

1	2
економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки	
<b>Тема 6.</b> Недержавні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	<i>Ділова гра:</i> «Створення власної служби із забезпечення економічної безпеки»
<b>Тема 7.</b> Безпека суб'єкта господарської діяльності в інтелектуальній і кадровій сферах	<i>Міні-лекція</i> з питання «Правове забезпечення діяльності працівників суб'єкта господарювання». <i>Презентація</i> роботи в малих групах
<b>Тема 8.</b> Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання «Причини та умови виникнення економічних злочинів та шляхи їх попередження»
<b>Тема 9.</b> Організація економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	<i>Проблемна лекція</i> з питання «Створення умов для забезпечення економічної безпеки підприємств»

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

**Лекції проблемного характеру** – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

**Міні-лекції** передбачають викладення навчального матеріалу за коро-

ткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх студентів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

**Семінари-дискусії** передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

**Робота в малих групах** дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

**Мозкові атаки** – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

**Презентації** – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

**Метод Дельфі** використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п’ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п’ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

**Комп’ютерна симуляція (гра)** – це метод навчання, що спирається



на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання даного методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

**Метод сценаріїв** полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

**Банки візуального супроводу** сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

**Кейс-метод** – форма розбору та аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу. Ціль цього методу – навчити студентів аналізувати інформацію, виявляти ключові проблеми, вибирати альтернативні шляхи рішення, оцінювати їх, знаходити оптимальний варіант і формулювати програми дій. У ході аналізу конкретних ситуацій особливо важливо те, що тут сполучається індивідуальна робота студента із проблемною ситуацією й групове обговорення пропозицій, підготовлених кожним членом групи. Це дозволяє що навчається розвивати навички групової, командної роботи, що розширює можливості для рішення типових проблем у рамках досліджуваної навчальної тематики. У результаті проведення індивідуального аналізу, обговорення в групі, визначення проблем, знаходження альтернатив, вибору дій і плану їхнього виконання студенти одержують можливість розвивати навички аналізу й планування.

**Ознайомлювальні (початкові) ігри** – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій. Цей метод є в комплексі рольовою грою з різними, найчастіше протилежними інтересами її учасників і необхідністю прийняття якого-небудь рішення після закінчення або в ході гри. Рольові ігри допомагають формувати такі важливі ключові кваліфікації, як комунікативні здатності, толерантність, уміння працювати в малих групах, самостійність мислення й т. д. Від викладача потрібна більша попе-

редня методична підготовка під час проведення рольових ігор, уміння прогнозувати результати й робити відповідні висновки. Ділові ігри характеризуються спрямованістю на зняття певних практичних проблем, набуття навичок виконання конкретних прийомів діяльності.

Використання методик активізації процесу навчання наведено в табл. 10.2

Таблиця 10.2

### Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 3. Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності</i>	<i>Завдання 3. Організація захисту об'єктів підприємства</i>	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 4. Недобросовісна конкуренція і захист комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності</i>	<i>Завдання 4. Кейс «Захист комерційної таємниці суб'єкта господарської діяльності»</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 5. Діяльність державних органів щодо забезпечення економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки</i>	<i>Завдання 5. Правові засади обмеження втручання контролюючих органів у господарську діяльність</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації

## 11. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів ураховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення «Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою» ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

**поточний контроль**, що здійснюється протягом семестру під час

проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

**підсумковий/семестровий контроль**, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіка навчального процесу.

*Поточний контроль* з даної навчальної дисципліни проводиться у таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування.

*Підсумковий/семестровий контроль* проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

#### **Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.**

Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час вирішення ситуаційних завдань і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і у ході виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового

модуля.

### **Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.**

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

### **Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.**

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 3 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Завдання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до Тимчасового положення «Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою» ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру,

в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **уважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється у балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної *«Відомості обліку успішності»*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *«60 і більше балів – зараховано»*, *«59 і менше балів – не зараховано»* та заноситься у залікову *«Відомість обліку успішності»* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: *«зараховано»* – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо *«не зараховано»*, тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

### **Зразок екзаменаційного білета**

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця  
Освітній ступінь «магістр»

Спеціальність: «Управління фінансово-економічною безпекою». Семестр ІХ  
Навчальна дисципліна *«Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні»*

**ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1**

**Практичне завдання 1.** Підприємець Петров звернувся до прокуратури із заявою, в якій вказувалося, що у зв'язку із порушенням кримінальної справи за фактом погрози вбивства він вимагає надати йому персонального охоронця. Прокуратурою було відмовлено в забезпеченні персональною охороною, мотивуючи це тим, що дане питання повинно розглядатися слідчим, що веде дану справу. Крім того, у відмові було вказано, що персональна охорона потребує відповідної сплати грошових коштів. Петров звернувся до суду з позовом про необхідність зобов'язати прокуратуру надати йому персональну охорону. 1. Чи є правомірними вимоги громадянина Петрова? 2. У яких випадках і хто забезпечує персональний захист? (14 балів).

**Практичне завдання 2.** Іванов підготував необхідні документи для створення малого підприємства з виробництва будівельних матеріалів і подав їх голові місцевої адміністрації Петрову для отримання ліцензії. Дізнавшись про це, родич Петрова Сидоров, керівник кооперативу, що спеціалізується на виготовленні аналогічних будівельних матеріалів, попросив Петрова «допомогти усунути конкурента». Петров, посилаючись на те, що в місті виробництвом будівельних матеріалів займаються інші комерційні організації, протягом шести місяців відмовляв Іванову у видачі ліцензії.

1. Чи законні дії Петрова та Сидорова?
2. Як кваліфікувати дії Петрова і Сидорова? (13 балів).

**Практичне завдання 3.** Підприємець Ларіонов на незаконних підставах створив і зареєстрував підприємство з виготовлення залізобетонних виробів. Після цього шляхом підкупу та використання підроблених документів Ларіонов отримав великий кредит у комерційному банку, оголосив про ліквідацію свого підприємства і зник.

1. Як оцінити поведінку Ларіонова?
2. Дайте правовий аналіз ситуації (13 балів).

Затверджено на засіданні  
кафедри правового регулювання економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця.  
Протокол № \_\_\_ від «\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_\_ р.

Зав. кафедри \_\_\_\_\_ Екзаменатор \_\_\_\_\_  
(підпис) (підпис)

**Підсумкові бали за екзамен** складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

***Завдання 1 (14 балів):***

5 балів – за правильність використання нормативно-правової бази щодо регулювання кола питань, на яке розраховане ситуаційне завдання;

2,5 балів – за правильну відповідь на перше питання, що ставиться у ситуаційному завданні;

2,5 балів – за правильну відповідь на друге питання, що ставиться у ситуаційному завданні;

3,5 балів – за наявність і ґрунтовність висновку;

0,5 бали – за охайність подання результатів.

***Завдання 2 (13 балів):***

5 балів – за правильність використання нормативно-правової бази щодо регулювання кола питань, на яке розраховане ситуаційне завдання;

2,5 балів – за правильну відповідь на перше питання, що ставиться у ситуаційному завданні;

2,5 балів – за правильну відповідь на друге питання, що ставиться у ситуаційному завданні;

2,5 балів – за наявність і ґрунтовність висновку;

0,5 бала – за охайність подання результатів.

***Завдання 3 (13 балів):***

5 балів – за правильність використання нормативно-правової бази щодо регулювання кола питань, на яке розраховане ситуаційне завдання;

2,5 балів – за правильну відповідь на перше питання, що ставиться у ситуаційному завданні;

2,5 балів – за правильну відповідь на друге питання, що ставиться у ситуаційному завданні;

2,5 балів – за наявність і ґрунтовність висновку;

0,5 бали – за охайність подання результатів.

## 12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 12.1.

Таблиця 12.1

### Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Год	Методи та форми навчання	ОЦІНКА рівня сформованості компетентностей				
				Форми контролю	Максимальний бал			
1	2	3	4	5	6			
<b>Змістовий модуль 1</b>								
<b>Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності</b>					<b>60</b>			
<b>ПЗБСГДву 1</b>	Визначати основні загрози економічній безпеці держави, регіону і суб'єкту господарювання	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності	Робота на лекції	1

Продовження табл. 12.1



1	2	3	4	5	6				
		СРС	2	<b>Підготовка до занять</b>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою «Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності»				
<b>ПЗБСГДву 2</b>	Здійснювати аналіз нормативно-правових актів, що на- правлені на захист суб'єктів господарської діяльності	2	Ауд.	2	<b>Лекція</b>	<b>Тема 2.</b> Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання	Робота на лекції	1	
				2	<b>Практичне заняття</b>	Тема практичного заняття «Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності»: 1. Предмет, об'єкт і суб'єкти економічної безпеки. 2. Економічна безпека держави. 3. Економічна безпека регіону. 4. Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності	Активна участь у обговорюванні теми	1	
				6	<b>Підготовка до занять</b>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Виконання ситуаційних завдань на тему: «Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання»	Письмове рішення ситуаційної задачі, презентація результатів	1	
<b>ПЗБСГДву 2</b>	Здійснювати обґрунтований вибір способів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	3	Ауд.	2	<b>Лекція</b>	<b>Тема 3.</b> Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Робота на лекції	1	
				2	<b>Практичне заняття</b>	<b>Завдання 2.</b> Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання	Робота на практичному занятті	1	
			4	СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання ситуаційного завдання з теми «Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність суб'єктів господарювання та направлені на захист їх економічної безпеки»	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
				Ауд.	2	<b>Практичне заняття</b>	<b>Тема 3.</b> Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності. Завдання 3. Організація захисту об'єктів підприємства	Семінари-дискусії, презентації	0,5
		СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, вирішення ситуаційного завдання з теми «Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності»	Письмове рішення ситуаційної задачі, презентація результатів	1		

Продовження табл. 12.1

1	2	3	4	5	6			
<b>ПЗБСГДВУ 2</b>	Вибір способів захисту комерційної таємниці суб'єкта господарювання	5	Ауд.	2	<b>Лекція</b>	<b>Тема 4.</b> Недобросовісна конкуренція і захист комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності	Робота на лекції	1
			СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань на тему: «Недобросовісна конкуренція і захист комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності»	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
<b>ПЗБСГДВУ 2</b>	Вибір способів захисту комерційної таємниці суб'єкта господарювання	6	Ауд.	2	<b>Практичне заняття</b>	Завдання 4. Кейс «Захист комерційної таємниці суб'єкта господарської діяльності»	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
			СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Вирішення ситуаційних завдань «Діяльність державних органів щодо забезпечення економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки»	Виконання ситуаційних завдань	1
<b>ПЗБСГДВУ 3</b>	Визначати оптимальні моделі поведінки співробітників підприємства під час проведення перевірки	7	Ауд.	2	<b>Лекція</b>	<b>Тема 5.</b> Діяльність державних органів щодо забезпечення економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки	Робота на лекції	1
			СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до практичних занять. Підготовка до практичного заняття «Діяльність державних органів щодо забезпечення економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки»	Виконання ситуаційних завдань	1

Продовження табл. 12.1

1		2	3		4	5	6	
	Визначати оптимальні моделі поведінки співробітників підприємства під час проведення перевірки	8	Ауд.	2	<b>Практичне заняття</b>	Завдання 5. Правові засади обмеження втручання контролюючих органів у господарську діяльність	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації	1
			СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Виконання ситуаційних завдань на тему «Недержавні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання»	Виконання ситуаційних завдань	1
<b>ПЗБСГДву 1</b>	Визначати правовий статус недержавних правоохоронних суб'єктів, їх роль у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	9	Ауд.	2	<b>Лекція</b>	<b>Тема 6.</b> Недержавні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання.	Робота на лекції	1
			СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань на тему «Недержавні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання».	Виконання ситуаційних завдань	1
<b>ПЗБСГДву 3</b>	Визначати правовий статус недержавних правоохоронних суб'єктів, їх роль у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	10	Ауд.	2	<b>Практичне заняття</b>	<b>Завдання 6.</b> Недержавні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання.	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
			СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Підготовка до контрольної роботи за темами 1-5.	<b>Письмова контрольна робота</b>	10
<b>ПЗБСГДву 1</b>	Проводити тестування та відбір персоналу з метою забезпечення підприємства кадрами з належним рівнем інтелектуального і професійного розвитку	11	Ауд.	2	<b>Лекція</b>	<b>Тема 7.</b> Безпека суб'єкта господарської діяльності в інтелектуальній і кадровій сферах.	Робота на лекції	1

Продовження табл. 12.1

1	2	3	4	5	6			
ПЗБСГДВУ 2	Проводити тестування та відбір персоналу з метою забезпечення підприємство кадрами з належним рівнем інтелектуального і професійного розвитку	12	СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання есе на тему «Порівняльна характеристика критеріїв прийняття рішень в умовах ризику»		1
			Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань на <b>тему 7.</b> Безпека суб'єкта господарської діяльності в інтелектуальній і кадровій сферах	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
							Презентація статті, тез, участь у брейн-ринзі	11
СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка наукової статті, презентації, до участі у брейн ринзі, презентації	Виконання ситуаційних завдань, презентація результатів	1			
ПЗБСГДВУ 2	Визначати економічні злочини та основи їх попередження	13	Ауд.	2	Лекція	<b>Тема 8.</b> Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування	Робота на лекції	1
			СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вирішення ситуаційних завдань на тему «Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування»	Виконання ситуаційних завдань	1
ПЗБСГДВУ 1	Визначати економічні злочини та основи їх попередження	14	Ауд.	2	Практичне заняття	<b>Завдання 8.</b> Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Вирішення ситуаційних завдань на тему Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування	Виконання ситуаційних завдань	1

Закінчення табл. 12.1

1	2	3	4	5	6		
<b>ПЗБСГДву 2</b>	Визначати порядок організації економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Ауд.	2	<b>Лекція</b>	<b>Тема 9.</b> Організація економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Робота на лекції	0,5
		СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять	Виконання ситуаційних завдань	1,5
<b>ПЗБСГДву 3</b>	Визначати порядок організації економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Ауд.	2	<b>Практичне заняття</b>	<b>Завдання 9.</b> Організація економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	6	<b>Підготовка до занять</b>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до контрольної роботи на тему 6 - 9	Активна участь у виконанні практичних завдань Експрес-опитування	0,5
<b>СЕСІЯ</b>	Визначати порядок організації економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Ауд.	2	<b>Лекція</b>	<b>Тема 9.</b> Організація економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Робота на лекції	1
			2	<b>Практичне заняття</b>	Тема 9. Організація економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
		СРС	18	<b>Підготовка до занять</b>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Виконання ситуаційних завдань	1
<b>СЕСІЯ</b>	Визначати порядок організації економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Ауд.	2	<b>Передекзаменаційна консультація</b>	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	<b>Підсумковий контроль</b>	<b>40</b>
			2	<b>Екзамен</b>	Виконання завдань екзаменаційного білета		
		СРС	10	<b>Підготовка до екзамену</b>	Повторення матеріалів змістового модуля		
<b>Усього годин</b>		<b>150</b>	<b>Загальна максимальна кількість балів із дисципліни</b>			<b>100</b>	
з них							
<i>аудиторні</i>		<b>40</b>	27 %	<i>поточний контроль</i>			<b>60</b>
<i>самостійна робота</i>		<b>110</b>	73 %	<i>підсумковий контроль</i>			<b>40</b>

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 12.2

Таблиця 12.2

### Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
4	4	4	4	4	4	4	4	8		
Контрольна робота					Контрольна робота					
10					10					

Примітка. T1, T2 ... T9 – теми змістового модуля.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 12.3.

Таблиця 12.3

### Розподіл балів за тижнями

Теми змістовного модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Домашні (індивідуальні) завдання	Наукова діяльність студента	Письмова контрольна робота	Усього
ЗМ 1	Тема 1.	1 тиждень	1	–	–	–	1
	Тема 1.	2 тиждень	1	1	–	–	2
	Тема 2.	3 тиждень	1	1	1	–	3
	Тема 2.	4 тиждень		1	1	–	2
	Тема 3.	5 тиждень	1	–	–	–	1
	Тема 3.	6 тиждень	–	1	1	–	2
	Тема 4.	7 тиждень	1	–	–	–	1
	Тема 4.	8 тиждень	–	1	1	–	2
	Тема 5.	9 тиждень	1	–	–	–	1
	Тема 5.	10 тиждень	–	1	1	–	10
	Тема 6.	11 тиждень	1	–	–	–	1
	Тема 6.	12 тиждень	–	1	1	11	13
	Тема 7.	13 тиждень	1	–	–	–	1
	Тема 7.	14 тиждень	–	1	1	–	2
	Тема 8.	15 тиждень	1	–	–	–	1
	Тема 9.	16 тиждень	–	1	1	–	10
Тема 9.	17 тиждень	1	1	1	–	43	
Усього			10	10	9	11	20
							60

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення «Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою» ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 12.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 12.4

### Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

## 13. Рекомендована література

### 13.1. Основна

1. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны : монография / Г. А. Андрощук. – К. : ВД «Ін Юре», 2000. – 400 с.

2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV // ВВР України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.

3. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798–XII // ВВР України. – 2001. – № 36. – Ст. 188.

4. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко–правовий аспект : навч. посіб. / М. І. Камлик. – К. : Атіка, 2005. – 432 с.

5. Кодекс законів про працю : Закон України від 10.12.1971 р. № 322–VIII // ВВР УРСР. – 1971. – № 50 (Додаток). – Ст. 375.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073–X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
7. Конституція України : прийнята на п'ятій сес. Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.
8. Користін О. Є. Економічна безпека : навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко. – К. : КНУВС, 2010. – 368 с.
9. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341–III // ВВР України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
10. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 28.12.1960 р. № 1001–05 // ВВР України. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
11. Ліпкан В. А. Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення / В. А. Ліпкан. – К., 2003. – 180 с.
12. Мак-Мак В. П. Служба безпеки підприємства (организационно-управленческие и правовые аспекты деятельности) / В. П. Мак-Мак. – М. : Мир безопасности, 1999. – 160 с.
13. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
14. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755–VI // ВВР України. – 2011. – № 13. – Ст. 112.
15. Пономаренко В. С. Экономическая безопасность региона: оценка, прогнозирование : монография / В. С. Пономаренко. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2004. – 144 с.
16. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22.04.1993 р. № 3125–XII // ВВР України. – 1993 р. – № 23. – Ст. 243.
17. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14 травня 1992 року № 2343–XII // ВВР України. – 1999. – № 42–43. – Ст. 378.
18. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України від 26 січня 1993 року // ВВР України. – 1993. – № 13. – Ст. 110.
19. Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності : Указ Президента України від 23.07.1998 р. № 817/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 30. – Ст. 2.



20. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 6 вересня 2005 р. // ВВР України. – 2005. – № 48. – Ст. 483.
21. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 р. № 3782–XII // ВВР України. – 1994. – № 11. – Ст. 51.
22. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18 листопада 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 52. – Ст. 2734.
23. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : Закон України від 13 жовтня 1992 року // ВВР України. – 1992. – № 50. – Ст. 676.
24. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067–VI // ВВР України. – 2013. – № 24. – Ст. 243.
25. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11 вересня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 41. – Ст. 2157.
26. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07 квітня 2011 року № 3206–VI // ВВР. – 2011. – № 44. – Ст. 9.
27. Про затвердження Ліцензійних умов провадження охоронної діяльності : Наказ МВС від 15.04.2013 р. № 365 // ОВУ. – 2013. – № 40. – Ст. 377.
28. Про затвердження переліку спеціальних засобів, придбання, зберігання та використання яких здійснюється суб'єктами охоронної діяльності : Постанова КМУ від 11.02.2013 р. № 97 // ОВУ. – 2013. – № 12. – Ст. 70.
29. Про затвердження Порядку проведення перевірок у суб'єктів господарювання сфери торгівлі і послуг, у тому числі ресторанного господарства, якості продукції, додержання обов'язкових вимог щодо безпеки продукції, а також додержання правил торгівлі та надання послуг : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 07.03.2012 р. № 310 // ОВУ. – 2012. – № 38. – Ст. 104.
30. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні : Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій від 19.10.2004 р. № 126 // ОВУ. – 2004. – № 45. – Ст. 111.
31. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 року // ВВР України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.

32. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січня 2001 року // ВВР України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.
33. Про захист інформації в інформаційно–телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94–ВР // ВВР України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
34. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 р. // ВВР УРСР – 1991. – № 30. – Ст. 379.
35. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657–XII // ВВР України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
36. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 01.06.2000 р. № 1775–III // ВВР України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
37. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 р. № 565–XII // ВВР УРСР – 1991. – № 4. – Ст. 95.
38. Про оперативно–розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. № 2135–XII // ВВР України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
39. Про організаційно–правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 р. № 3341–XII // ВВР України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.
40. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877–V // ВВР України. – 2007. – № 29. – Ст. 1001.
41. Про охоронну діяльність : Закон України від 22.03.2012 р. № 4616–VI // ВВР України. – 2013. – № 2. – Ст. 40.
42. Про прокуратуру : Закон України від 5 листопада 1991 року // ВВР України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
43. Цивільний кодекс України : наук.-практ. ком. : у 2 ч. / [за заг. ред. Я. М. Шевченко]. – К. : Ін Юре, 2004. – Ч. 1. – 692 с.

### **13.2. Додаткова**

44. Азаренков Г. Ф. Економічний аналіз : ч. 2 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряева, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2004. – 232 с.
45. Баяндин Н. И. Технологии безопасности бизнеса / Н. И. Баяндин. – М. : Юрист, 2002. – 288 с.
46. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.

47. Геєць В. М. Концепція економічної безпеки України / В. М. Геєць. – К. : Легос, 1999. – 56 с.
48. Зеркалов В. Д. Рейдерство. Методы противодействия : учеб. пособ. / В. Д. Зеркалов. – К. : КНТ, 2007. – 235 с.
49. Зубок М. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності / М. І. Зубок– К. : КНТЕУ, 2009. – 156 с.
50. Кириченко О. А. Управління фінансово-економічною безпекою : навч. посіб. / О. А. Кириченко, С. М. Лаптев, П. Я. Пригунов. – К. : «Дорадо-Друк», 2010. – 480 с.
51. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
52. Новікова О. Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення / О. Ф. Новікова, Р. В. Покотоленько ; [наук. ред. О. І. Амоша] ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк : 2006. – 407 с.
53. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 20.03.1991 р. № 872–XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 25. – Ст. 281.
54. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України : навч. посіб. у 3-х ч. – Ч. 2: Методологічні основи державного управління національною безпекою / Г. П. Ситник. – К. : НАДУ, 2009. – 240 с.
55. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В. В. Шлыков. – СПб. : Изд. «Алетейя». – 144 с.
56. Шличков В. В. Теория и практика экономической безопасности предприятия / В. В. Шличков. – М. : Арсин ЛТД, 2000. – 216 с.
57. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія / С. М. Шкарлет. – К. : Книжкове видавництво Національного авіаційного ун-ту, 2007. – 436 с.
58. Экономическая безопасность предприятия (фирмы) / В. Б. Зубик, Д. В. Зубик, Р. С. Седегов и др. ; под ред. Р. С. Сегедова, М. И. Плотницкого, А. С. Головачева. – Мн. : Высшая школа, 1998. – 300 с.
59. Ющук Е. Конкурентная разведка. Маркетинг рисков и возможностей / Е. Ющук. – М. : Вершина, 2006. – 240 с.
60. Ярочкин В. И. Корпоративная разведка / В. И. Ярочкин, Я. В. Бузанова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : «Ось-89», 2005. – 304 с.

61. Ярочкин В. И. Служба безопасности коммерческого предприятия / В. И. Ярочкин. – М. : Изд. «Ось–89», 2005.

### **13.3. Інформаційні ресурси**

62. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

63. Офіційний сайт Інституту проблем законодавства ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : <http://www.legality.kiev.ua/>.

64. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України «Урядовий портал України». – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.

65. Офіційний сайт Президента України. – Режим доступу : [www.president.gov.ua](http://www.president.gov.ua).

66. Портал Лига Закон : Законы Украины, последние новости Украины. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua/>.

67. Про затвердження Випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 29.12.2004 р. № 336 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/FIN11827.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN11827.html).

68. Про судову практику у справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям: : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 року № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92>

### **13.4. Методичне забезпечення**

Методичного забезпечення немає.

## Додатки

Додаток А  
Таблиця А.1

### Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни «Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні» за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
<b>Тема 1. Поняття економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності</b>					
Визначати загрози економічній безпеці суб'єкта господарської діяльності	Сутність поняття економічної безпеки та класифікація загроз економічній безпеці	Знання загроз економічній безпеці держави, регіону, суб'єкта господарської діяльності та способів протидії	Ідентифікувати загрози економічній безпеці держави, регіону, суб'єкта господарської діяльності	Ефективно формувати стратегію щодо розроблення та реалізації господарських рішень щодо захисту суб'єкта господарської діяльності	Відповідальність за точну ідентифікацію загроз економічній безпеці суб'єкта господарської діяльності; розроблення та реалізацію господарських рішень
<b>Тема 2. Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання</b>					
Визначати нормативно-правові акти щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання	Основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність підприємства та їх аналіз	Знання нормативно-правових актів, що забезпечують захист підприємства та регулюють порядок його діяльності	Аналізувати нормативно-правові акти щодо забезпечення економічної безпеки підприємства, визначати їх недоліки та колізії; застосовувати їх на практиці	Презентувати результати застосування нормативно-правових актів	Відповідальність за точність і коректність застосування тих чи інших нормативно-правових актів

Продовження додатка А  
Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6
<b>Тема 3. Система заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності</b>					
Здійснювати обґрунтований вибір заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності з метою забезпечення економічної безпеки та нормального його функціонування	Характеристика системи заходів захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Знання основних елементів системи захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Здійснювати вибір способу захисту підприємства. Здійснювати розподіл обов'язків, що пов'язані із економічним захистом підприємства серед працівників	Презентувати результати вибору способу захисту підприємства	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність обраної системи заходів захисту підприємства
<b>Тема 4. Недобросовісна конкуренція і захист комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності</b>					
Визначати форми проявів недобросовісної конкуренції та способи захисту від них	Сутність і прояви недобросовісної конкуренції. Поняття комерційної таємниці та способи її захисту	Знання ознак комерційної таємниці, способів її захисту. Знання проявів недобросовісної конкуренції та способів захисту від неї	Складати локальні нормативно-правові акти з метою захисту комерційної таємниці підприємства	Презентувати результати побудови системи захисту комерційної таємниці	Приймати ефективні управлінські рішення щодо захисту комерційної таємниці та захисту від проявів недобросовісної конкуренції, відповідати за надійність і точність результатів
<b>Тема 5. Діяльність державних органів щодо забезпечення економічної безпеки та протидії злочинам у сфері економіки</b>					
Визначати основні напрямки діяльності державних органів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання	Визначення повноважень контролюючих органів та порядку проведення перевірки суб'єкта господарювання	Знання основних видів та етапів проведення перевірки; способів захисту від зловживань з боку контролюючих органів	Будувати стратегію поведінки посадових осіб та працівників суб'єкту господарювання під час перевірки контролюючим органом	Презентувати результати побудови стратегії поведінки працівників підприємства	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо підготовки робітників до перевірки підприємства. Відповідати за коректність розроблених алгоритмів поведінки працівників

Продовження додатка А  
Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6
<b>Тема 6. Недержавні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль та участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання</b>					
Визначати недержавні суб'єкти правоохоронної діяльності та їх правовий статус	Поняття недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності та їх правовий статус	Знання нормативно-правових актів, що регулюють порядок створення та діяльності недержавних органів, діяльність яких спрямована на забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання	Визначати правовий статус недержавних правоохоронних суб'єктів, їх роль у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	Презентувати результати аналізу нормативно-правових актів, що регулюють порядок діяльності недержавних правоохоронних органів та виявлення їх недоліків	Відповідальність за точність і коректність застосування тих чи інших нормативно-правових актів
<b>Тема 7. Безпека суб'єкта господарської діяльності в інтелектуальній і кадровій сферах</b>					
Визначати безпеку підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах	Основні заходи забезпечення інтелектуальної і кадрової складової економічної безпеки	Знання основних способів відбору персоналу	Проводити тестування та відбір персоналу з метою забезпечення підприємства кадрами з належним рівнем інтелектуального і професійного розвитку	Презентувати результати відбору кадрів; складання локальних нормативних актів	Приймати ефективні управлінські рішення щодо забезпечення підприємства належними кадрами
<b>Тема 8. Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування</b>					
Визначати економічні злочини та основи їх попередження	Визначення понять «економічний злочин», «економічне правопорушення». Види економічних злочинів та основи їх попередження	Знання основних ознак економічних злочинів; видів економічних злочинів; основ попередження економічних злочинів	Складати договори з метою недопущення порушення господарського або кримінального законодавства. Вести господарську діяльність без порушення законодавства	Здатність до групової взаємодії в процесі з'ясування причин виникнення економічних злочинів	Відповідальність за точність і коректність ведення господарської діяльності підприємства, виконання своїх зобов'язань за договорами

Закінчення додатка А  
Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5	6
<b>Тема 9. Організація економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності</b>					
Визначати порядок організації економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності	Поняття служби економічної безпеки та її правовий статус. Процедура створення і ліквідації служби економічної безпеки підприємства	Знання способів забезпечення захисту економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності внутрішньою службою безпеки	Створювати та керувати службою економічної безпеки підприємства	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розроблення та реалізації рішень щодо забезпечення безпеки підприємства службою безпеки	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення



## Зміст

Вступ	3
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	6
3. Програма навчальної дисципліни	11
4. Структура навчальної дисципліни	16
5. Теми практичних занять	18
6. Приклади типових практичних завдань за темами	20
7. Самостійна робота	31
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	35
8. Науково-дослідна діяльність студентів	37
9. Індивідуально-консультативна робота	38
10. Методи навчання	38
11. Методи контролю	42
12. Розподіл балів, які отримують студенти	48
13. Рекомендована література	55
13.1. Основна	55
13.2. Додаткова	58
13.3. Інформаційні ресурси	60
13.4. Методичне забезпечення	60
Додатки	61

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма  
навчальної дисципліни  
**« ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ  
БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ  
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ »**  
для студентів спеціальності  
8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою»  
усіх форм навчання

Укладачі: **Сергієнко** Валерій Вікторович  
**Пешкова** Анжеліка Станіславівна

Відповідальний за випуск **Сергієнко В. В.**

Редактор Бутенко В. О.

Коректор

План 2016 р. Поз. № 134

. Обсяг 66 стор.

---

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи*

**Дк № 481 від 13.06.2001 р.**